

**Lantaarn Comtoise gesigneerd Saniar / Lantern Comtoise clock signed Saniar /
Horloge comtoise lanterne signée Saniar ~ 1750**

Huis / frame / cage 18.5 cm breed / wide / largeur, 16 cm diep / deep / profondeur, 19.5 cm hoog / tall / hauteur,
totale hoogte / total height / hauteur totale 31 cm.

Lantaarn Comtoise gesigneerd Saniar / Lantern Comtoise clock signed Saniar / Horloge comtoise lanterne signée Saniar ~ 1750

Ik kocht deze Comtoise op pootjes zonder voorplaat of wijzer. De vervangende voorplaat met tinnen cijferring en messing wijzer passen precies en zijn in de juiste stijl. Gelukkig waren de gegoten messing fret, voeten en pinakels wel aanwezig en zijn er vrijwel geen wijzigingen of reparaties in de klok. Vrijwel alle schroeven zijn zelfs origineel en hebben dezelfde vorm (foto 9). Wat opvalt aan deze zeer diepe klok (foto 2) is dat de opwindgaten binnen de cijferring vallen. Ik ben dat bij geen andere Comtoise tegengekomen. Meestal zijn de opwindgaten geheel, of ten dele, onder de cijferring. De fret is met ingeslagen letters gesigneerd "SANIAR" (foto 19). Ik ken één andere lantaarn Comtoise met dezelfde naam, maar ik heb geen idee waar de klok gemaakt is. De klok staat op vier ronde messing voetjes en bovenop, naast de fret, zijn er twee messing pinakels. De bel zit op een halfronde belsteun en achter de bel is de galg voor de slingerophanging (foto 20). De slinger hangt half binnen het frame. De slingerophanging zelf ontbreekt. Als we de klok verder bekijken zien we dat er nooit een wekker in heeft gezeten en dat er ook nooit deuren of een achterwand waren.

Het werk is in meerdere opzichten uitzonderlijk. Om te beginnen zijn er drie sets platines, waarbij het wijzerwerk, het gangrad en het windwiel tussen de middelste platines zijn geplaatst. Deze rangschikking ben ik nog nooit tegengekomen. Dit maakte het mogelijk om de opwindgaten binnen de cijferring te plaatsen. De klok heeft de zeldzame Chevalier de Béthune gang. Op de foto's is goed te zien hoe dit werkt (foto 5 en 6). De twee assen van het gedeelde anker zijn dik. Er is een stelschroef om de gang af te regelen (foto 3 en 4). Dit is een van de variaties van de Béthune gang. De klok is zwaar uitgevoerd met assen tot bijna 5 mm dik (foto 11) en grote, dikke raderen. Met de lichters over de hele breedte en de drie sets platines is het een 'druk' werk en moet het in een bepaalde volgorde worden gemonteerd.

Het slagwerk heeft geen zaag maar een sluitschijf, met een lichter met een vorm die ik nog nooit heb gezien (foto 21). De klok heeft voorslag. Twee lichters zitten tussen de linker hoekstijlen. De onderste is voor de voorslag en tilt de bovenste lichter op maar stopt het slagwerk dan door een pin op het derde rad. De bovenste lichter heeft een bijzondere vorm. Het is een lange staaf met aan het eind een plaatje van 85 mm lang met een uitsteeksel aan de boven en onderkant (foto 21). Het bovenste uitsteeksel is om het slagwerk te stoppen en de onderste is om in de sluitschijf te vallen. Als het onderste uitsteeksel een opening in de sluitschijf tegenkomt kan het bovenste uitsteeksel in een uitsparing vallen in een schijf op de as van het derde wiel en het slagwerk stoppen (foto 22).

Lantaarn Comtoise gesigeneerd Saniar / Lantern Comtoise clock signed Saniar / Horloge comtoise lanterne signée Saniar ~ 1750

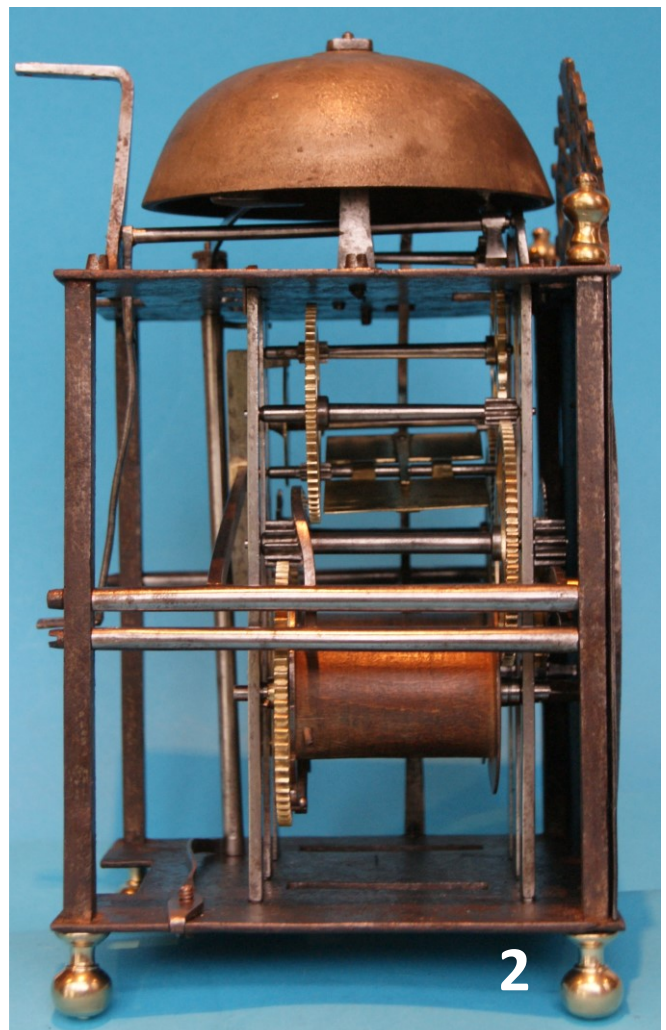
When I bought this 'Comtoise on feet' the front plate and hand were missing. The replacement with pewter chapter ring and brass hand fit well and have the right style. Fortunately, the cast brass fret, feet and finials were present and there are almost no changes or repairs to the clock. Even most screws are original and have the same shape (picture 9). What is unusual about this very deep clock (picture 2) is that the winding holes fall within the chapter ring. I have not seen this on any other Comtoise clocks. Usually the winding holes are completely, or partly, below the chapter ring. The fret is signed "SANIAR" with stamped letters (picture 19). I know one other lantern Comtoise signed with the same name, but I do not know where this clock was made. The clock stands on four round brass feet with finials on top besides the fret. The bell sits on a semicircular support and behind it is the gallows for the pendulum suspension (picture 20). The pendulum hangs half within the frame. The pendulum suspension itself is missing. The clock never had an alarm, doors or a rear cover.

The work is exceptional for several reasons. Firstly, there are three sets of movement bars, with the motion work, escape wheel and fly placed between the middle movement bars. I have never encountered this arrangement. It made it possible to place the winding holes within the chapter ring.

The clock has the rare Chevalier de Béthune escapement. Pictures 5 and 6 show how this works. The two arbors of the split anchor are thick. There is an adjustment screw to regulate the escapement (pictures 3 and 4), which is just one version of this escapement.

The striking train does not have a rack but a countwheel, and warned striking. Two detents are pivoted between the left corner posts. The lower one is for the warned striking. It lifts the upper detent to engage a pin on the third wheel to hold the strike train on warning. The upper detent is a long bar with extensions at the end pointing both upwards and downwards (picture 21). The top extension is the locking detent, while the bottom extension is the countwheel detent. When the lower detent meets a gap in the countwheel, the locking detent drops into a slot in a locking disc on the third arbor to stop the strike (picture 22).

The entire clock is sturdy with arbors up to 5 mm thick (picture 11) and large, thick wheels. With the detents reaching across and three sets of movement bars, it is "busy" and needs to be assembled in the right sequence.

Lantaarn Comtoise gesigeneerd Saniar / Lantern Comtoise clock signed Saniar / Horloge comtoise lanterne signée Saniar ~ 1750

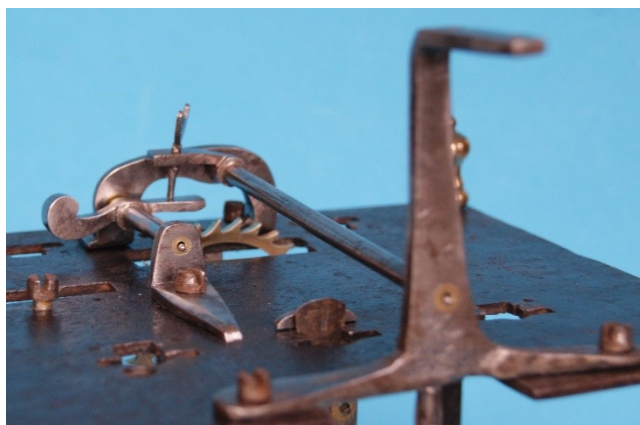
Quand j'ai acheté cette «Comtoise sur pieds», la tôle frontale et l'aiguille manquaient. Les pièces de remplacement : le cadran annulaire en étain et l'aiguille en laiton, ont le bon style et s'intègrent parfaitement. Heureusement, le fronton, les pieds et les pinacles en laiton moulé étaient présents et le mouvement lui-même n'avait pratiquement pas été modifié ou réparé. Même la plupart des vis sont d'origine et ont la même forme (photo 9). Ce qui est inhabituel sur cette horloge très profonde (photo 2), c'est que les trous des remontoirs se trouvent à l'intérieur du cadran. Je n'ai vu cela sur aucune autre horloge comtoise. Habituellement, les trous des remontoirs sont complètement ou partiellement sous le cadran. Le fronton est signé «SANIAR» avec des lettres frappées (photo 19). Je connais une autre comtoise lanterne signée du même nom, mais je ne sais pas où elle a été fabriquée. L'horloge repose sur quatre pieds ronds en laiton, elle a des pinacles sur le dessus en plus du fronton. La cloche est fixée sur un support semi-circulaire et derrière elle on trouve la potence pour la suspension du pendule (photo 20). Le pendule est suspendu à moitié dans la cage. L'extension du pendule elle-même est manquante. L'horloge n'a jamais eu de réveil, de portes ou de tôle arrière.

La qualité du travail est exceptionnelle pour plusieurs raisons. Premièrement, il y a trois jeux de montants de mouvement, la minuterie, la roue d'échappement et le volant sont placés entre les deux montants centraux. Je n'ai jamais vu cette configuration auparavant, elle permet de placer les trous des remontoirs à l'intérieur du cadran. L'horloge possède le rare échappement du Chevalier de Béthune. Les photos montrent clairement le fonctionnement (photos 5 et 6). Les deux arbres des palettes sont largement dimensionnés. Une vis permet de régler l'échappement (photos 3 et 4), qui est une des nombreuses variantes connues.

Le train de sonnerie avec délai préparatoire n'a pas de crémaillère mais une roue de compte.

Deux détentes pivotent entre les piliers d'angle gauches. La plus basse est pour le déclenchement. Elle soulève la détente supérieure et arrête une cheville sur la troisième roue pour retenir la sonnerie pendant le délai. La détente supérieure est une longue barre avec des extensions, haute et basse, à son extrémité (photo 21). L'extension supérieure est la détente de verrouillage, tandis que l'extension inférieure est la détente de la roue de compte. Lorsque la détente inférieure rencontre un espace dans la roue de compte, la détente de verrouillage tombe dans une encoche du disque d'arrêt sur le troisième arbre pour stopper la sonnerie (photo 22).

L'horloge entière est robuste avec des arbres jusqu'à 5 mm de diamètre (photo 11) et de grandes roues épaisses. Avec les détentes traversant les trains et trois jeux de montants de mouvement, l'horloge est encombrée et doit être assemblée dans le bon ordre.

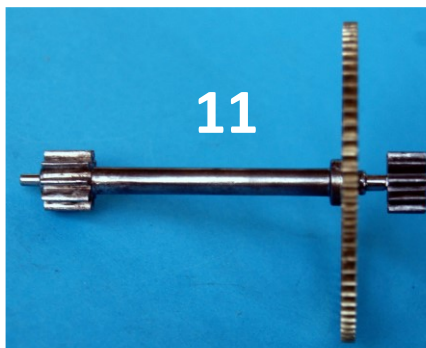
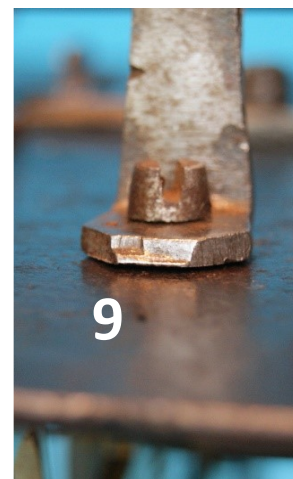
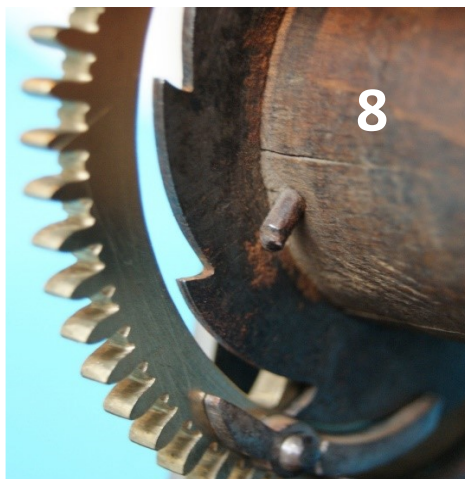
Lantaarn Comtoise gesigeneerd Saniar / Lantern Comtoise clock signed Saniar / Horloge comtoise lanterne signée Saniar ~ 1750

Deze klok heet terecht een lantaarn Comtoise omdat hij kenmerken heeft van beide soorten klokken. Het gesmede frame met hoekstijlen, platines naast elkaar, een werk dat wordt opgewonden en grondraden met houten walsen maakt dat dit een Comtoise is. De voeten en pinakels, de gebogen belsteun en het gebruik van een sluitschijf zijn kenmerken van een lantaarnklok. Andere kenmerken van een lantaarnklok zijn:

- De as van de Béthune gang ligt boven de bovenplaat, net zoals de lepelas van een lantaarnklok. Bij Comtoises zit deze as altijd binnen het frame.
- De assen van de lichters en van de hamer draaien op gepunte schroeven in de hoekstijlen en bodemplaat.
- De platines zijn met kleine puntjes gemerkt (foto 12).
- De hamerveer die op de grondplaat is gemonteerd, de veer voor de dwangslag en het veertje om deze te stoppen (foto 14, 16 en 18).
- Het gebruik van kleine wiggen om de platines op de plaats te houden en de manier waarop de platines in het frame zitten (foto 15).

Er zijn nog andere kenmerken die het vermelden waard zijn:

- De sluitschijf die los op de as van het grondrad zit maar door twee pinnen op de plaats wordt gehouden (foto 7).
- Het koord wordt op de walsen vastgemaakt door een spijker op de wals (foto 8). Bij Comtoises kan het deksel van de wals afgehaald, maar hier zijn de platen aan beide zijden op de wals genageld (foto 1).
- Het zware messing windwiel (foto 10).
- De tappen van de dikke assen hebben aan beide zijden een klein gat (foto 13). Dit was om ze vast te zetten in een draaibank.
- De dwangslag die op een as tussen de rechter hoekstijlen is gemonteerd (foto 16). De hamer en hamerstang zijn een geheel en steekt door een gat in de bovenplaat (foto 17). De veer voor de dwangslag zit met een zwaluwstaart en een schroef in de onderplaat. De hamer wordt tegengehouden door een apart veertje op de bovenplaat dat makkelijk te verstellen is (foto 18).

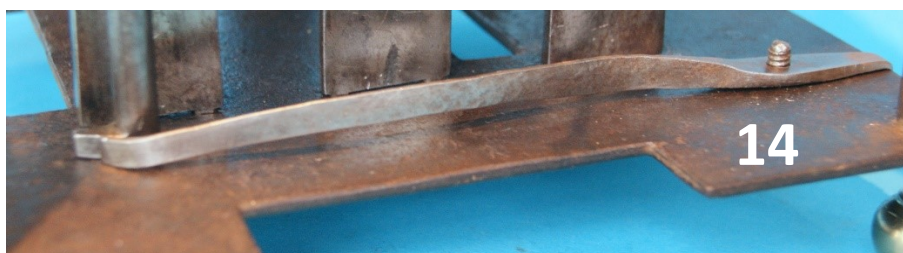
Lantaarn Comtoise gesigeneerd Saniar / Lantern Comtoise clock signed Saniar / Horloge comtoise lanterne signée Saniar ~ 1750

This is rightly called a lantern Comtoise clock because it has characteristics of Comtoise as well as lantern clocks. The forged frame with corner posts, the movement bars side by side, winding squares and great wheels with wooden barrels make this a Comtoise clock. The feet and finials, the curved bell support and the use of a countwheel point in the direction of a lantern clock. There are other features of a lantern clock:

- The arbors of the Béthune escapement are above the top plate, just like the verge arbor of a lantern clock. In Comtoise clocks, the arbors are always inside the frame.
- The shafts of the detents and the hammer pivot on pointed screws in the corner posts and bottom plate.
- The bars are marked with small dots (picture 12).
- The hammer spring mounted on the base plate and the springs for the passing strike (pictures 14, 16 and 18).
- The small wedges to hold the movement bars in place and the openings in the frame for them (picture 15).

There are other features worth noting:

- The countwheel is loose on the great wheel and is held in place by two pins (picture 7).
- The rope is fixed on the barrels by a nail on the roller (picture 8). In Comtoise clocks the plate at the end of the barrel can be taken off, but here both plates are nailed to the barrel (picture 1).
- The heavy brass fly (picture 10).
- The pivots of the thick shafts have a small hole (picture 13). This was to hold them between centres in a lathe.
- The passing strike which is mounted on an arbor between the right-hand corner posts (picture 16). The hammer is part of the hammer shaft and protrudes through a hole in the top plate (picture 17). The spring is secured with a dovetail and a screw in the bottom plate. The hammer is stopped by a separate spring on the top plate which is easy to adjust (picture 18).

Lantaarn Comtoise gesigeneerd Saniar / Lantern Comtoise clock signed Saniar / Horloge comtoise lanterne signée Saniar ~ 1750

L'appellation correcte est une horloge comtoise lanterne car elle possède des caractéristiques d'horloges comtoises ainsi que d'horloges lanternes. La cage forgée avec des piliers d'angle, les trains côte à côte, les carrés de remontage et les grandes roues avec des barillettes en bois en font une horloge comtoise. Les pieds et les pinacles, le support de cloche cintré et l'utilisation d'une roue de compte nous orientent vers une horloge lanterne. Elle possède d'autres caractéristiques intéressantes:

- Les arbres de l'échappement du Chevalier de Béthune sont au-dessus de la cage, tout comme l'arbre de la verge d'une horloge lanterne. Dans les horloges comtoises, ils sont toujours à l'intérieur de la cage.
- Les axes des détentes et du marteau pivotent sur des vis pointues, dans les piliers d'angle et la plaque inférieure.
- Les montants de mouvement sont repérés par de petits points (photo 12).
- Le ressort du marteau monté sur la plaque de base et les deux ressorts pour la sonnerie au passage (photos 14, 16 et 18).
- Les petits coins pour maintenir les montants de mouvement en place et les ouvertures dans la cage pour ceux-ci (photo 15).

D'autres caractéristiques sont à mentionner:

- La roue de compte est centrée sur l'arbre de la grande roue et est entraînée par deux goupilles (photo 7).
- La corde est entraînée par un clou planté dans le barillet (photo 8). Dans les horloges comtoises, la plaque d'extrémité du barillet est amovible. Dans cette horloge, les deux plaques sont clouées sur les barillettes (photo 1).
- Le lourd volant est en laiton (photo 10).
- Les pivots ont un trou à l'extrémité (photo 13). Ces trous ont servi à centrer les arbres entre pointes sur le tour.
- La sonnerie au passage est montée sur un arbre entre les piliers d'angle droits (photo 16). Le marteau fait partie de l'arbre et fait saillie à travers une découpe dans la plaque supérieure de la cage (photo 17). Le ressort est fixé avec une queue d'aronde et une vis dans la plaque inférieure. Le marteau est arrêté par un ressort amortisseur, fixé sur la plaque supérieure, ce qui permet un réglage facile (photo 18).

